buitinės XIV–XVIII a. keramikos indų šukių, monetų (42 vienetai), metalinių dirbinių (35 vienetai), statybinės keramikos, gyvūnų kaulų.

2023 m. vykdyti archeologiniai tyrinėjimai papildė ankstesnių tyrimų metu surinktą informaciją apie Anykščių dvarvietę ir I tūkst. vidurio–II pusės neįtvirtintos gyvenvietės kultūrinius sluoksnius. Šie tyrimai patikslino kultūrinių sluoksnių chronologiją, jų išplitimą bei intensyvumą. Archeologinių tyrimų metu surasta 933 vienetai radinių (11 pav.), keletas iš jų išskirtiniai: 1622 m. herbinis koklis, akmeninis trintuvas ir platus spektras grūdinės kultūros maistinių augalų sėklų iš vėlyvojo tautų kraustymosi laikotarpio VI a. Surinkti radiniai perduoti saugoti į AM.

Research on the Anykščiai Manor Site

In 2023, detailed and exploratory excavations and a field survey were carried out on the SW side of the Anykščiai Manor site (Anykščiai, E Lithuania; Fig. 1). The investigated area involved a pedestrian and cycling path situated along the right bank of the Anykšta River. The exploratory excavation comprised 17 test pits covering a total of 18.45 m^2; the detailed excavation comprised 4 trenches covering 212.63 m^2; and the survey covered 770 m^2.

No valuable cultural layers were recorded in test pits 1, 3, 5–8, 10, 11, or 15–17. Test pit 2 revealed a 20-cm-thick layer of dark black soil with a small amount of brown peat sediment, which was dated to the second half of the 1st millennium (Fig. 2–3). Test pit 4 contained a 50-cm-thick non-intensive cultural layer dating to the 16th–18th centuries. In test pit 12, the upper horizon of the cultural layer measured 40 cm in thickness and was dated from the second half of the 16th to the 18th century; the lower horizon was 17 cm in thickness and was dated to the early 16th century. Test pits 13 and 14 revealed a 15-cm-thick non-intensive cultural layer which was dated to the 16th–18th centuries. Trench 3 contained a cultural layer, 50–80 cm in thickness, dated to the 16th–18th centuries (Figs. 4–6), which was further subdivided into separate horizons: upper (35 cm thick, 17th–18th centuries), middle (30 cm thick, second half of the 16th century to the early 17th century), and lower (15 cm thick, early 16th century). In trench 4, a non-intensive cultural layer reaching 80 cm in depth and spanning the 16th–20th centuries was found, which had been disturbed by later cuts. To the W and in the centre of the trench, beneath the topsoil, a well-preserved layer of dark black soil with a small amount of brown peat sediment and humus was found, reaching 10–30 cm in depth. This layer should be ascribed to the unfortified settlement occupation period in the second half of the 1st millennium. The lower cultural horizon of this occupation period was recorded at depths of 1.2–1.3 m (Figs. 7–10). The survey focused on the pedestrian and cycling path, encompassing the route of the path (250 m long and 2.5–3 m wide) and an adjacent trench for an electricity cable (designated trench 2).

The investigation yielded a total of 933 individual finds (Fig. 11). The work carried out in 2023 supplement the information collected by previous investigations at the Anykščiai Manor and clarified the chronology, extent, and intensity of the unfortified settlement occupation.

Mindaugas Pilkauskas

Gelgaudiškio dvaro sodyba

2023 m. vykdyti detalieji tyrimai Gelgaudiško dvaro sodyboje (UK 1013) (Jurbarko r., Gelgaudiškio sen.). Tyrimai buvo atliekami

planuojamo statyti tiltelio vietoje. Ankstesnių žvalgomųjų tyrimų metu toje pačioje vietoje fiksuota medinė konstrukcija, todėl ją reikėjo ištirti plačiau, patikslinti chronologiją ir nustatyti paskirtį.

Gelgaudiškio dvaras minimas nuo XV a. 1504 m. valdovo Aleksandro jis padovanotas Jonui (Ivaškai) Sapiegai kartu su miškais tarp Nemuno ir Siesarties. Prieš tai šis dvaras buvęs didžiojo kunigaikščio medžioklės dvarelis, tuo metu vadintas Gedigaudiškiu. Sapiegoms dvaras priklausė iki 1585 m. Vėliau dvaro savininkai keitėsi, jis priklausė Ozemblovskiams, Gelgaudams, Čartoriskiams. Po 1795 m. LDK padalijimo Gelgaudiškis su Užnemunės sritimi atiteko Prūsijos valstybei. 1797 m. Gelgaudiškį iš kunigaikščio Adomo Čartoriskio nupirko baronas Teodoras Koidelis. Manoma, kad dabartinis rūmų pastatas pastatytas XIX a. viduryje dvarą valdant Gustavui Koideliui (1842–1846), tikriausiai panašiu metu įrengtas ar performuotas dvaro parkas į R nuo dvaro rūmų. Koideliams dvaras priklausė iki 1890 m., o tada buvo nupirktas bendrovės ir 1898 m. perparduotas Kauno gubernijos dvarininkei A. M. Komarienei, po jos mirties dvarą paveldėjo sūnus. Dvaro rūmai valdant Komarams buvo rekonstruoti, taip pat išplėstas parkas. Po 1919 m. Meidardui Komarui pasitraukus į Lenkiją dvaras atiteko Lietuvos moterų globos komitetui, jame buvo įkurta vaikų prieglauda. 1941 m., vokiečių okupacijos metu, dvare įrengtas štabas, vėliau karo ligoninė. Po Antrojo pasaulinio karo dvare veikė vaikų prieglauda ir internatinė mokykla.

Gelgaudiškio dvaro teritorijoje 2014 m. B. Lisauskaitė atliko archeologinius tyrimus projektuojamoje šviesolaidinių kabelių trasos vietoje. Iškasti 5 šurfai, bendras ištirtas plotas 11,25 m^2. Archeologinio kultūrinio sluoksnio ar struktūrų, radinių nefiksuota (*ATL 2014 metais*, 2015, p. 613). 2019 m. A. Naraškevičius

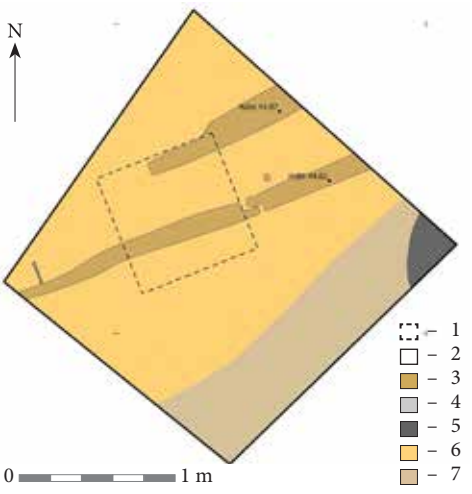

1 pav. Atidengtos medinės konstrukcijos: 1 – 2019 m. šurfo vieta; 2 – perkasos kraštinė; 3 – medinės konstrukcijos; 4 – vinis; 5 – kultūrinio sluoksnio fragmentas; 6 – rausvas molis; 7 – pilkai rausvas molingas smėlis. M. Pilkausko brėž.

Fig. 1. The wooden structures in plan: 1 – 2019 test pit; 2 – outline of the trench; 3 – wooden structures; 4 – a nail; 5 – the cultural layer; 6 – pinkish clay; 7 – pinkish-grey clay loamy sand.

vykdė žvalgomuosius tyrimus dviejų projektuojamų pėsčiųjų tiltelių vietose. Iš viso buvo kasami 4 šurfai, kiekvienas 1 m^2 dydžio. Šurfe 1, 1,6 m gylyje, aptiktas skersai šurfą kertantis tašytas rąstas ir lenta, orientuoti PV–ŠR kryptimi. Šalia rąsto aptikta keletas kaltinių vinių apvaliomis galvutėmis, pagal kurias rąstas datuotas XIX a. Kituose šurfuose jokių archeologinių radinių ar struktūrų nerasta (*ATL 2019 metais*, 2020, p. 509).

2023 m. tyrimų vieta buvo 25 m į ŠR nuo dvaro rūmų pastato, nedideliame iškyšulyje. Aplink iškyšulį yra iki 12 m gylio raguva besileidžianti žemyn link slėnio. Pagal reljefo formas iškyšulys turėtų būti suformuotas dirbtinai, priešingoje raguvos pusėje matomas toks pat iškyšulys taip pat turėtų būti dirbtinis. Į PR nuo tyrimų vietos yra apie 2,3 ha dydžio gana tai-

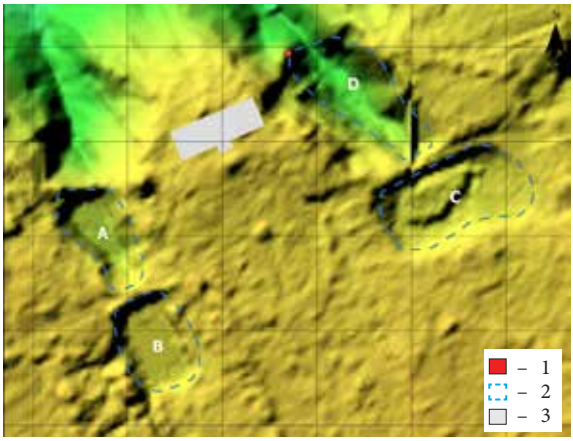

2 pav. Gelgaudiškio dvaro sodybos rūmų aplinkos reljefas pagal LiDAR duomenis: 1 – 2023 m. tyrimų vieta; 2 – tvenkiniai (A ir B – sutvarkyti tvenkiniai, C – tvenkinys apaugęs krūmais ir nendrėmis tvenkinys, D – rekonstruotas tvenkinys); 3 – dvaro rūmai. M. Pilkausko brėž.

Fig. 2. A LiDAR image of the terrain around the Gelgaudiškis Manor house: 1 – 2023 excavation area; 2 – ponds (A and B are clear of vegetation, C is overground with shrubs and reeds, D is a reconstruction of a pond); 3 – manor house.

syklingos formos dauba su stačiais ir lygiais šlaitais. Dauba tyrimų metu buvo neapaugusi, iškirstais krūmynais ir su pakraščiuose retai augančiais senesniais medžiais.

Tirta 2x2 m dydžio perkasa, ji buvo toje pačioje vietoje kaip 2019 m. tirtas šurfas. Gruntas iki 1,3–1,4 m gylio buvo kasamas mechanizuotai. Medinės konstrukcijos, buvusios nuo 1,5 m gylio, atidengtos rankiniu būdu – kastuvu ir mentele. Medinę konstrukciją sudarė 3 elementai (1 pav.). Pirmas buvo gulsčias apvalus (ovalus?) rąstas Š perkasos dalyje 18 cm skersmens ties ŠR siena, V link plonėjo ir baigėsi. Forma neaiški, nes stipriai sutrešęs medis. V rąsto galas atrodo kiek apdirbtas, tikriausiai plonėja dėl suformuoto perklojimo su kitu rąstu. Antrasis elementas sudarytas iš bent dviejų tašytų kvadratinio skerspjūvio rąstų, kurie kirto perkasą įstrižai nuo V kampo iki ŠR sienos centro. Šį konstrukcijos elementą sudarė lygiagrečiai pirmajam rąstui išdėstyta tašytų rąstų eilė su matomu sujungimu. Po šio horizonto atidengta antroji tokių pačių rąstų eilė. Tačiau apatinėje eilėje perjungimo nesimatė, tikriausiai apačioje buvo vientisas rąstas, o jungimas su kitu rąstu yra už tirto ploto ribų. Kvadratinio skerspjūvio rąstai buvo 13 cm pločio, o šio konstrukcinio elemento bendras aukštis buvo 24 cm. Aukštis (12 cm) tikriausiai mažesnis už plotį dėl ilgamečio grunto spaudimo ir medienos irimo. Abu gulsti konstrukcijos elementai orientuoti ta pačia kryptimi ir buvo tame pačiame lygyje. Trečiasis konstrukcijos elementas yra 4,5 cm skersmens kuolas greta keturbriaunių rąstų, jų Š pusėje, maždaug 5 cm atstumu. Šis kuolas fiksuotas apie 1,3 m gylyje, tačiau buvo visiškai supuvęs (byrėjo) ir iki galo atidengtas, fiksuotas 1,5 m gylyje. Prie pat V kampo iš Š keturbriaunių rąstų konstrukcijos pusės buvo įkalta keturbriaunė vinis apvalia galvute. Antra tokia pati vinis rasta į P nuo konstrukcijos molingame grunte, panašu, nebuvusi įkalta. Medinė konstrukcija baigėsi 1,7 m gylyje kartu su supiltiniu rausvo molio sluoksniu.

Stratigrafiją sudarė piltiniai sluoksniai iš molingo ir smėlingo grunto. Ties medinės konstrukcijos lygiu buvo fiksuotas ir kultūrinio sluoksnio fragmentas su radiniais. Šis sluoksnis taip pat buvo piltinis, pakliuvęs kartu su kitu gruntu. Jame rastas plokštinis koklis su žalia glazūra, kelios žiestos ir apžiestos keramikos šukės, molio tinko fragmentai. Radiniai kartu su kultūriniu sluoksniu datuoti XVII–XVIII a.

Dvaro rūmų V pusėje yra du šiuo metu sutvarkyti tvenkiniai (1 ir 2), jų išdėstymas primena ir R pusėje nuo dvaro esantį apaugusį nendrėmis tvenkinį kartu su dauba, šalia kurios tyrinėtas supiltinis iškyšulys (3 ir 4) (2 pav.).

Labai tikėtina, kad tokie patys du tvenkiniai buvo suformuoti ir dvaro rūmų R pusėje. Tikriausiai R pusėje buvę tvenkiniai buvo suformuoti anksčiau nei V, 1892 m. žemėlapyje pavaizduoti du tvenkiniai atitinka rūmų R pusėje esamo ir buvusio tvenkinio vietas. Tyrimų vietoje fiksuotos medinės konstrukcijos turėtų būti siejamos su buvusia užtvanka arba tai užtvankos statymo ir grunto palaikymo konstrukcijos. Pagal aptiktą neabejotinai su medine konstrukcija sietiną geležinę vinį su keturbriauniu skersiniu pjūviu ir apvalia galvute konstrukcija datuojama XIX a.

The Gelgaudiškis Manor House

In 2023, detailed excavations were carried out in the vicinity of the Gelgaudiškis manor house (Šakiai district, W Lithuania). An area of 4 m^2 (a single trench, 2 x 2 m) was examined at the site of a proposed footbridge. The investigation uncovered a wooden structure consisting of two stacked horizontal posts (13 x 12 cm), a perpendicular wooden stake (4.5 cm in diameter) and a horizontal log (18 cm in diameter; Fig. 1). The structure was found at a depth of 1.5 m, under a clay loam backfill. The backfill continued below the wooden structure, where its composition changed to sandy loam.

The E corner of the trench revealed a fragment of a cultural layer with finds from the 17th–18th centuries: a flat stove tile, wheel-thrown pottery, hand-built pottery with a wheel-thrown finish, and fragments of clay plaster.

The results of the excavation and the analysis of the surrounding terrain suggest that the wooden structures were components of a dam erected to block a pond to the SE, or perhaps related to its construction (Fig. 2). According to 19th-century maps and a nail found embedded in the wooden structure, the dam dates to the 19th century.

Gabrielė Rimkutė

Pamerkių kaimavietė

Pamerkių kaime (Varėnos r., Matuizų sen.) mokslinio pažinimo tikslu inicijuoti žvalgomieji tyrimai. Vertintas galbūt aptiktas naujas archeologinis objektas kaimo PR dalyje ant dešiniojo Merkio kranto, vadinamojoje Zalieciškio pievoje (1 pav.). Pagrindas šiems tyrimams buvo profesoriaus emerito geologo Gedimino Motuzos žemės paviršiuje rasti radiniai, kurie rodė, jog šiuo metu neapgyvendintoje pievoje-pamiškėje galbūt būta XVI–XVII a. kaimavietės ar sodybvietės – spėjamos pirminės Pamerkių kaimo vietos (rašytiniai šaltiniai mini, jog kaimas čia egzistavo jau XVI a. (Isokas G., Tervydis A. *Trakų urėdijos miškų istorija (X tūkst. pradžia Kr. – 2007 m.)*. Vilnius, 2008). Be to, toje pat vietoje rasta ir titnaginių radinių, tad

1 pav. Šurfų vietos Pamerkių kaimo PR dalyje, vadinamosios Zalieciškio pievos Š pakraštyje. G. Rimkutės brėž., ortofoto pagrindas www. geoportal.lt.

Fig. 1. Test pits in the SE part of the modern Pamerkiai village, at the N border of the so-called Zalieciškis meadow.